

секції, д-р іст. наук, проф., декан історичного факультету Тернопільського педагогічного інституту М. Алексієвєць зробив глибокий аналіз культури козацької України. Директор Державного архіву Тернопільської області Б. Хаварівський прослідкував культ козащини в Галичині на матеріалах обласного архіву. Канд. філос. наук, доц., зав. кафедрою філософії та українознавства Тернопільської медичної академії ім. І. Горбачевського М. Кубаєвський проаналізував роль українського козацтва в національно-духовному відродженні України в кінці XVI — поч. XVII ст. Предметом наукового інтересу Л. Яремко (Львів) була постать Б. Хмельницького у наукових працях і фольклорних записах, а Р. Тхоржевський (Тернопіль) висвітлив питання грошового обігу на Запоріжжі у XVI — на початку XVIII ст.

Активну участь у роботі конференції взяли студенти історичного факультету Тернопільського педагогічного інституту. Заслужують на увагу доповіді С. Чуйко «Розвиток української державності в контексті военно-політичних договорів середини XVII ст.», В. Ткача «Національно-визвольна війна українського народу 1648—1657 рр. (на матеріалах Тернопільської області)», А. Алексієвєць «Києво-Могилянська академія і українське козацтво», Б. Буяка «Козаки на Чорному морі (за свідченнями зарубіжних авторів XVII ст.)», В. Луцишина «Козацтво і Запорізька Січ у європейській історіографії», І. Крочака «Вклад калницького полковника Івана Богуна у розвиток українського воєнного мистецтва XVII ст.», О. Стефанишина «Відображення релігійних мотивів у національно-визвольній боротьбі українського народу XVI—XVII ст.»

На заключному пленарному засіданні учасники конференції підбили підсумки роботи секцій, а також прийняли рекомендації. В них, зокрема, йшлося про необхідність комплексного і всебічного вивчення такого багатопланового явища в історії України, як козащина. Учасники конференції рекомендували членам оргкомітету видати збірник статей конференції, підготувати серію публікацій у центральній і місцевій пресі. Науковці запропонували регулярно проводити зустрічі на базі історичного факультету Тернопільського педагогічного інституту.

Всеукраїнська наукова конференція «Українське козацтво: історія і сучасність», присвячена 400-річчю від дня народження гетьмана Богдана Хмельницького і 345-річчю Зборівської битви, без сумніву, збагатила знання її учасників новими даними з історії козащини, започаткувала комплексне дослідження історичного місця українського козацтва в Європі. Можна сподіватися, що вона дасть новий поштовх для дальшого поглибленого вивчення цього періоду нашої історії на принципово нових методологічних засадах.

В. Г. Сарбей (Київ)

Вшанування пам'яті О. М. Лазаревського

1994 р. виповнилося 160 років від дня народження видатного українського історика та археографа О. М. Лазаревського (1834—1902). З цієї нагоди Інститут української археографії НАН України і Чернігівський державний педінститут ім. Т. Г. Шевченка організували ряд ювілейних заходів: 1) видали у Києві ґрунтовний показник «Олександр Матвійович Лазаревський. 1834—1902. Матеріали до біобібліографії» (упорядники й автори: І. Бутич, І. Забіяка, О. Коваленко, М. Ткаченко); 2) провели у Чернігові 21 жовтня науково-практичну конференцію за

участю істориків з Києва, Чернігова, Конотопа; 3) вшанували пам'ять ювіляра відвіданням 22 жовтня місць його народження, проживання і поховання у нинішній Сумській області. В ювілейних заходах безпосередню участь брав правнук історика О. О. Лазаревський — випускник Київського автотранспортного інституту 60-х років, який з того часу й донині працює в Тюменській області. Його батько О. Г. Лазаревський, нині — пенсіонер, проживає в Києві. Учасники конференції надіслали йому вітальну телеграму.

Конференцію відкрив і головував на ній голова її оргкомітету директор Інституту української археографії НАНУ, член-кор. НАНУ П. Сохань. У вступному слові він відзначив, що вперше після 1927 р. належним чином вшановується пам'ять ученого, який збагатив історичну науку своїми працями, серед яких такі фундаментальні, як «Малороссийские посполитые крестьяне (1648—1783 гг.)» і тритомник «Описание Старой Малороссии». Промовець висловився за необхідність перевидання творчої спадщини вченого.

З доповідями і повідомленнями виступили 19 промовців (у тому числі 1 доктор і 7 кандидатів історичних наук), з них 10 — київські вчені. За тематикою їх можна згрупувати так: 1) Наукова і громадська діяльність Лазаревського; 2) Аналіз його творчої спадщини; 3) Лазаревський та його наступники в українській історіографії; 4) Родинна Лазаревська.

Перша з них була представлена, зокрема, ґрунтовною доповіддю канд. іст. наук І. Бутича, присвяченою археографічній діяльності Лазаревського, яка в його творчому житті посідала першорядне місце. Канд. іст. наук М. Колесник висвітлив постать Лазаревського як одного з провідників Історичного товариства Нестора-літописця при Київському університеті, а С. Бакалійко — як зачинателя української історичної бібліографії. Повідомлення О. Ісаєнко і О. Крук увели до наукового обігу новий архівний фактичний матеріал щодо громадсько-земської та історико-краєзнавчої роботи Лазаревського в Чернігівській губернії, Ю. Ткаченко зробив першу спробу розглянути його діяльність у контексті формування української національної свідомості.

Тематичний блок доповідей і повідомлень, присвячених аналізу творчої спадщини Лазаревського, започаткував В. Сарбей, який довів не лише її наукову, а й практичну цінність як джерела історичного досвіду. І. Ворончук охарактеризувала Лазаревського як історика українського селянства, а І. Ситий досить критично проаналізував його сфрагістичні дослідження. Творчу лабораторію Лазаревського у вивченні монастирського землеволодіння, у створенні його найфундаментальнішої багатотомної праці «Описание Старой Малороссии» розкрили Д. Семко і В. Стафійчук. Усі публікації Лазаревського у «Черниговских губернских ведомостях» і у «Черниговском листке» вперше спеціально проаналізовані С. Половниковою.

До ґрунтовної доповіді О. Коваленка про сформовану під впливом праць Лазаревського наукову лівобережну школу в українській історіографії тематично примикали повідомлення І. Верби про місце О. Оглоблина в тій школі 1920-х років та І. Забіяки, який на основі аналізу листування В. Горленка з Лазаревським вперше висвітлив чимало подробиць роботи редакції журналу «Киевская старина». С. Мельник розповів про використання праць Лазаревського при створенні 26-томного видання «Історія міст і сіл Української РСР». Як цінне історичне джерело проаналізував зміст протоколів Ніжинського магістрату XVII ст. П. Пиріг.

І, нарешті, найцікавішу біографічну інформацію про Лазаревського та його нащадків, яких після 1917 р. доля розкидала по всьому світу і яких не обминули репресії з боку сталінського режиму, учасники конференції одержали з офіційних виступів та приватних бесід

О. Лазаревського і вчителя-краєзнавця із с. Підлипне (Конотоп) І. Лисого.

Учасники конференції 22 жовтня відвідали Підлипне, де знаходилася садиба Лазаревського, та батьківщину вченого — с. Гирівку (нині с. Шевченкове, Конотопського району, Сумської області). На жаль, перша з цих пам'яток зруйнована щент, а друга знаходиться у дуже занедбаному стані. Вважаємо, що значна духовно-культурна діяльність родини Лазаревських, і насамперед Олександра Матвійовича, перед українським народом заслуговує на добру пам'ять нащадків. А тому Міністерству культури України, державним адміністраціям Сумської області і Конотопського району, Всеукраїнському Товариству охорони пам'яток історії та культури і краєзнавцям слід було б подбати про впорядкування пам'ятних місць Лазаревських у Конотопі, і насамперед у Гирівці (Шевченковому), а також включити її до туристських об'єктів республіканського значення.

О. Є. Лисенко (Київ)

Захист докторської дисертації О. П. Реєнтом

25 листопада 1994 р. на засіданні спеціалізованої ради по захисту дисертацій при Інституті історії України НАН України відбувся захист дисертації на здобуття вченого ступеня доктора історичних наук О. П. Реєнтом на тему: «Робітники України в 1917—1920 рр. (Соціально-політичні та економічні зміни)».

Офіційні опоненти: д-р іст. наук, проф. Ю. І. Терещенко, д-р іст. наук, проф. А. О. Буравченков, д-р іст. наук В. М. Даниленко відзначили актуальність, високий науково-теоретичний рівень, практичну значимість дисертації, її відповідність вимогам, які ставляться до докторських дисертацій.

Позитивну оцінку дисертація та автореферат отримали у відгуках, надісланих провідною організацією — Запорізьким державним університетом, а також Київським, Донецьким, Харківським університетами, Полтавським педагогічним інститутом, зав. відділом етнополітичних та етносоціологічних досліджень Інституту соціології НАН України чл.-кор. НАН України В. Б. Євтухом.

На засіданні ради відбулася дискусія з приводу досліджуваних у дисертації проблем, в якій взяли участь чл.-кор. НАН України В. І. Клоков, д-р іст. наук, проф. А. В. Санцевич, д-р іст. наук, проф. В. Г. Сарбей, зав. кафедрою суспільних наук Київського інституту театрального мистецтва ім. Карпенко-Карого, канд. філос. наук, доц. А. М. Феоктистов. Спеціалізована рада одногласно ухвалила порушити клопотання перед ВАК України про присудження О. П. Реєнту вченого ступеня доктора історичних наук.

Гудзенко Пантелеймон Петрович

10 серпня 1994 р. після тяжкої хвороби пішов з життя д-р іст. наук, проф. Пантелеймон Петрович Гудзенко.

П. П. Гудзенко народився в с. Дернове на Сумщині у 1907 р. В 1931 р. він закінчив Харківський інститут професійної освіти, а у